

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญกับการลงทุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาโดยมุ่งสร้างสังคมใหม่ให้เป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based society) (สงบ, 2545) ซึ่งนำไปสู่แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาที่เร่งพัฒนาการศึกษาและให้การศึกษาไปพัฒนาคุณภาพของคนเพื่อให้คนไปช่วยพัฒนาประเทศ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) หรือ ไอซีที (ICT) จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือเพราะเชื่อว่าเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสูงในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาโดยสามารถช่วยนำการศึกษาให้เข้าถึงประชาชน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนและช่วยส่งเสริมการพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centered) ส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการจัดทำข้อมูล การวิเคราะห์ การเก็บรักษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเรียนการสอน ข้อดีต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วนั้น เป็นจุดเด่นของการนำเอาระบบไอซีที มาใช้ในการพัฒนาการศึกษา

สำหรับประเทศไทยซึ่งกำลังอยู่ในกระบวนการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดแนวนโยบายในการนำระบบไอซีที มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาในทุกด้าน โดยเฉพาะการช่วยพัฒนาผู้สอนและผู้เรียนเพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงแหล่งความรู้และได้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าระบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อไอซีที เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองส่งเสริมการศึกษาทางไกลและการศึกษาตามอัธยาศัย ประหยัดค่าใช้จ่ายและเพิ่มความสะดวกให้กับผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การจัดเครื่องมืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์และการเชื่อมโยงเครือข่ายจึงเป็นนโยบายที่สำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนแม่บทในการใช้ ไอซีที เพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2547-2549) ที่จัดทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากส่วนราชการและภาคเอกชนภายนอกที่เกี่ยวข้องของแต่ละกรมในกระทรวงศึกษาธิการ มีการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารไอซีที เพื่อการศึกษาไว้ 4 ประการ

คือ 1) การใช้ ไอซีที เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ 2) การใช้ ไอซีที เพื่อการบริหารและบริการทางการศึกษา 3) การผลิตและการพัฒนาบุคลากร และ 4) การกระจายโครงสร้างพื้นฐานไอซีที เพื่อการศึกษา (อริปิตย์, 2546)

ในเรื่องการใช้ไอซีที เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสามารถใช้ ไอซีที ตามมาตรฐานหลักสูตร ครู อาจารย์จึงเป็นกลไกที่สำคัญมากในการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาครู อาจารย์ สามารถใช้ไอซีที ช่วยในการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ สนุกสนาน สามารถค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนซึ่งหมายถึงห้องเรียนจำลองที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาผสมผสานกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต มีการจัดสภาพการเรียนการสอนแบบออนไลน์หรือกึ่งออนไลน์ โดยผู้เรียนและผู้สอนสามารถโต้ตอบกันได้เสมือนอยู่ในห้องเรียนจริง (สันติ, 2546) ซึ่งจะมีการสื่อสารโต้ตอบกันแบบประสานเวลา (synchronous communication) หรือไม่ประสานเวลา (asynchronous communication) ก็ได้ จึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่สังคมไทยจะต้องดำเนินการศึกษาและพัฒนาเพราะเป็นความจำเป็นตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เป็นสถาบันการศึกษาอีกแห่งหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับการนำเอาไอซีที มาใช้ในการพัฒนาการศึกษา โดยระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมทั้งในด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ด้านไอซีที และการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีการจัดตั้งห้องสมุดเสมือน (virtual Library) เป็นแห่งแรกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และได้มีการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ระบบไอซีทีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น จัดการเรียนการสอนผ่านระบบการประชุมทางไกล (video conference) การเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน (virtual classroom)

จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ไอซีที ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ในฐานะผู้สอนพบว่า ยังมีปัญหาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์นักศึกษาสามารถสรุปปัญหาได้เป็น 2 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านตัวสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเกิดการขัดข้องทางเทคนิคกลางคันขณะมีการเรียนการสอนทำให้ขาดความต่อเนื่อง และ 2) ปัญหาด้านตัวผู้เรียนซึ่งส่วนหนึ่งยังขาดทักษะการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่ปัญหานี้สามารถแก้ไขได้เพราะทางมหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในกลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไป (general education) ซึ่งเป็นวิชาบังคับแต่ที่สำคัญมากและยังคงเป็นปัญหาอยู่คือ ปัญหาด้านพฤติกรรมเรียนที่บ่งชี้จริยธรรมการเรียน

แบบห้องเรียนเสมือนคือ พบว่าผู้เรียนขาดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนเช่น ขาดความรับผิดชอบ ไม่เข้าเรียนในห้องเรียนเสมือน ส่งงานไม่ตรงเวลา โดยมีข้ออ้างต่าง ๆ ขาดระเบียบวินัย ไม่ปฏิบัติตามกติกาการเรียน ขาดความซื่อสัตย์สุจริต เช่น มีการขโมยข้อมูล เข้าไปทำแบบฝึกหัดของผู้อื่น มีการกลั่นแกล้ง ทำการบ้านแทนเพื่อน ถัดลอกคำตอบจากเพื่อนซึ่งพฤติกรรม การเรียนที่เป็นตัวบ่งชี้จริยธรรมเหล่านี้สอดคล้องกับ สุภชัย (2545) ที่กล่าวไว้ว่า “การเรียนแบบห้องเรียนเสมือนนี้ค่อนข้างล่อแหลมต่อการขาดจริยธรรม”

ด้วยแนวนโยบายและความจำเป็นนี้เอง ทำให้กระแสการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางและมีการพัฒนามากขึ้นและจากปัญหาที่เกิดขึ้น ประเด็นที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนคือ ด้านพฤติกรรม การเรียนที่บ่งชี้จริยธรรมและส่งผลต่อการเรียนการสอน แม้แต่ในต่างประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนอย่างแพร่หลาย เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา (The University of Illinois, 2004) ยังมีการกล่าวถึงจริยธรรมการเรียนแบบห้องเรียนเสมือนนี้เช่นกัน โดยกล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านจริยธรรมที่ส่งผลทำให้การเรียนแบบห้องเรียนเสมือนไม่ประสบความสำเร็จคือ มีการทุจริตในการเรียน ขโมยข้อมูล ขาดความรับผิดชอบ ไม่ตรงต่อเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ Hamlin และ Ryan (2003) ที่กล่าวว่า “โดยธรรมชาติของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนย่อมเอื้อให้มีการทุจริตเกิดขึ้นอยู่แล้วโดยเฉพาะ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ” แสดงให้เห็นว่า แม้แต่ในประเทศที่มีความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนก็ยังพบปัญหาพฤติกรรม การเรียนที่บ่งชี้จริยธรรม เช่น การทุจริตลอกข้อสอบ การให้ผู้อื่นทำงานที่ได้รับมอบหมายแทนตนเองอยู่เช่นกัน (Muba, 2000) ซึ่งถ้าผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนดังกล่าว ก็จะส่งผลให้การเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนประสบความสำเร็จและยังส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้และจริยธรรมอีกด้วย การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนสำหรับเด็กไทย จึงควรศึกษาและพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทั้งด้านเนื้อหาและด้านจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นทั้งคนเก่งและคนดี กล่าวคือ “เก่ง” เมื่อมีความรู้และ “ดี” เมื่อมีจริยธรรม เพราะจริยธรรมคือ ระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้สามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและชุมชนของตนเองได้ (ดวงเดือน, 2539)

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมในด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาและการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนทั้งการจัดแบบออนไลน์ (online learning) และกึ่งออนไลน์ (blended learning) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมการเรียนการสอนที่บ่งชี้จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน
2. เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือนในด้านพฤติกรรมเรียนที่บ่งชี้จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้พฤติกรรมเรียนการสอนที่บ่งชี้จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน
2. ได้กระบวนการในการพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือน
3. ได้แนวทางในการปฏิบัติงานของผู้เรียนและผู้สอนที่จัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน
4. ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนที่ส่งเสริมทั้งด้านพฤติกรรมเรียนที่บ่งชี้จริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาวิชา

การพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือน ผู้วิจัยใช้เนื้อหาของรายวิชา 1553103 การอ่านเพื่อเจตคติและความคิดเห็น ซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาเลือก ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ สาขาศิลปศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตเป็นกรณีศึกษา โดยใช้เวลาเรียนตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่มีประสบการณ์การสอนแบบห้องเรียนเสมือนทั้งหมด จำนวน 41 คน และนักศึกษานักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 1553103 การอ่านเพื่อเจตคติและความคิดเห็นแบบห้องเรียนเสมือนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โดยเลือกทั้งหมด

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตทุกสาขาวิชา จำนวน 321 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลากร้อยละ 30 (บุญเรียง, 2543) จากจำนวน นักศึกษาทั้งหมด 1070 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือบทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนตามแผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือนวิชา 1553103 การอ่านเพื่อเจตคติและความคิดเห็น

3.2 ตัวแปรตาม คือ 1) พฤติกรรมการเรียนที่บ่งชี้จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียน การสอนแบบห้องเรียนเสมือน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน

4. เครื่องมือและโปรแกรมที่ใช้จัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน

4.1 โปรแกรมการสอน Blackboard 5

4.2 เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต

4.3 แผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือนและเอกสารประกอบการเรียนการสอนซึ่ง
ฝากขึ้นไว้บนเครือข่าย URL : <http://e-learning.dusit.ac.th>

4.4 แบบสำรวจพฤติกรรมการณ์การที่บ่งชี้จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบ
ห้องเรียนเสมือน

4.5 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนแบบ
ห้องเรียนเสมือน

4.6 แบบบันทึกการสอนสำหรับผู้สอน

นิยามศัพท์

จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน หมายถึง พฤติกรรมการณ์การ
ในห้องเรียนเสมือนที่ผ่านการวิเคราะห์และจัดทำเกณฑ์การประเมินผลไว้ในแผนการเรียนรู้แบบ
ห้องเรียนเสมือนโดยใช้วิชาภาษาอังกฤษ รายวิชา 1553103 การอ่านเพื่อเจตคติและความคิดเห็นเป็น
กรณีศึกษา

การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน หมายถึง ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อ
การเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือนบนเครือข่ายสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ด้วย
โปรแกรมการสอน Blackboard 5

โปรแกรมการสอน Blackboard 5 หมายถึง ระบบบริหารจัดการ (LMS: Learning
Management System) ที่ใช้จัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน ประกอบด้วยเครื่องมือใน
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอนแบบประสานเวลา
(synchronous) และไม่ประสานเวลา (asynchronous)

แผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือน หมายถึง การจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะการสืบค้น การวิเคราะห์ การฝึกสาระความรู้และการนำเสนอข้อมูล ให้กับผู้เรียนที่เรียนแบบห้องเรียนเสมือนโดยบูรณาการพฤติกรรมการณ์การเรียนการสอนที่บ่งชี้จริยธรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและการประเมินผลด้วยเกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubrics

ผู้เรียน หมายถึง นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 1553103 การอ่านเพื่อเจตคติและความคิดเห็นในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548

ผู้สอน หมายถึง ผู้วิจัยที่ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการสอนแบบห้องเรียนเสมือนตามแผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนเสมือนที่พัฒนาขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ค่าร้อยละ 70 ขึ้นไป ของคะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมการณ์การเรียนที่บ่งชี้จริยธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน การประเมินผลงาน และการประเมินการนำเสนอผลงาน

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนและผู้สอนต่อการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนด้าน การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน